

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת ויקרא – זכור תשפ"ד

דאיתא בגמרא שם דהשוחט מן הצד ורואה פני האולם כשרה, ולא אמרינן דנפסל משום דאין רואה פני ההיכל. ובספר אהלי חיים (בזבחים שם) כתב דאיכא דין פתח אוהל מועד, ומשום הכי כשסוגר קצת מפתח אוהל מועד כבר אין ע"ז שם פתח אוהל מועד, וחזינן שיש דין לקיים קרא כדכתיב, ואפילו אם נימא דמיעוט פתוח מועיל, מ"מ ברוב ודאי פסול, וא"כ אם עכ"פ ההיכל שהוא עיקר סגור, בודאי לא סגי ופסול.

שתי תורים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד

לעולה (ה' ז')

באבן עזרא ביאר הא דבבהמת חטאת לא מביא שנים, משום דבבהמת חטאת איכא חלק האימורין לגבוה, וחלק הבשר להדיוט, משא"כ בעוף שכולו נאכל משום הכי מביא עוד אחד לה' כנגד האימורין.

ואחי הגר"א שליט"א העיר, דבגמ' בכריתות (דף טו.) מבואר דגר מביא או בהמה לעולה או קן לעולה, ופריך בגמ' דיביא פרידה אחת, ומשני שלא מצינו בכל התורה כן, מבואר דזהו הלכה בעופות שצריך שנים, וא"כ מה הוקשה לאבן עזרא למה מביא ב' עופות, ואין להקשות דמ"מ יביא שתי חטאות, דהא לא קשה מידי כיון דלחובתו סגי באחד, ורק משום דבעי קן צריך להביא שנים, וממילא השני קרב עולה כיון שהוא בא רק להשלים הקן ולא לכפרה. [ובאמת דהגר"א יסד דעוף לעולם נחשב רק חצי קרבן, ומשום הכי בעינן להביא עוד עוף].

והנה בגמ' בחולין (דף כ"ב) יש הו"א דעולת העוף תהיה כשירה בלילה, ותמהו דהא כל העבודות בעינן יום ומאי ס"ד דיוכשר בלילה, ובשו"ת הרשב"א (ח"א סי' רע"ו) נשאל בזה, וכתב דהגירסה משובשת היא ויש למוחקה.

אמנם האו"ש (פ"ז ממע"ש ה"ג ועיי"ש במילואים) תירץ ע"פ דברי האבן עזרא הנ"ל, דכיון דהעולה כנגד האימורין ס"ד דכיון דהאימורין כשרין בלילה ה"נ העולה, [ובהקדמה לספר מקור ברוך כתב שפעם ראו את האו"ש זצ"ל שמח מאוד, ואמר שנתחדש לו עכשיו החידוש הנ"ל, וכשנתנמנם ראה בחלומו שבפמליא של מעלה יושבים כל גדולי עולם ומשוחחים ביניהם שחסר עתה בעולם מי שיכוין לאמיתתה של תורה, ועמד הרשב"א ואמר שיושב רב אחד ולומד וכיון אל האמת יותר ממני].

זכור

אשר קרד בדרך (דברים כ"ה. י"ח)

פירש רש"י משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אע"פ שנוכה הקרה אותה בפני אחרים. ועל דרך הדרוש יל"ע דהא איתא שעמלק בא עליהם מפני שרפו ידיהם מן התורה, וא"כ לא היה אמבטי רותחת.

והנראה בזה דהנה רש"י בשבת (דף מ:) כתב דאמבטי רותחת הוא כלי ראשון, דהיינו שהורידוהו מהאש, ומעתה מבואר היטב דכיון שרפו ידיהם מן התורה הרי הם כמו שהורידו את האמבטי מהאש, אך עדיין הוא רותח, [שו"ר במהר"ם חלאוה בפסחים (דף ל:) שהכריח דעל כרחק אינו ע"ג האור, וז"ל "ואי ע"ג האור אין לך בן בליעל שירד לתוכה"], והוא לימוד בשבילנו שיש ללמוד ללא היסח הדעת, שאם קצת מתחלשים אפילו שנשאר רותח מ"מ מיד בא עמלק ח"ו, וצריך להיות דבוק בתורה כמו יורה רותחת שאין מסירין מהאש.

אדם כי יקריב מכס קרבן לה' (א' ב')

במדרש (שוחר טוב) הביא ע"ז את הפסוק ימינו כצל עובר (ע"פ תהילים קמ"ד. ד'), ומובא בשם הגר"ח דהביאור בזה דהנה איתא בנדרים (דף י.) דהמקדיש קרבן יאמר קרבן לה', ולא לה' קרבן, משום דחיישינן שאם יאמר לה' קרבן שמא יתחיל לה' ולא יגמור, ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, ועפ"ז מבואר היטב מה שהביא המדרש כאן את הפסוק ימינו כצל עובר, דמשום דשמא ימות באמצע שיקדיש ועי"ז יוציא שם שמים לבטלה, לכן תקנו לומר קרבן לה'.

מן הבקר (שם)

פירש רש"י להוציא את הנעבד, והנה קיי"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אמנם לגבי נעבד שיטת הרמב"ם (פ"ד מאיסורי מזבח ה"ו) כהירושלמי דאף בשל חבירו נאסר, וכן מזבח שנעבד נאסר אף אם נעבד ע"י אדם שאינו שלו, והטעם בזה משום דנעבד הוא מציאות שהוא מאוס לגבוה, ויש לעיין דלפי זה אם יעבוד את כדור הארץ, וכי כל עפר העולם יאסר, ולא יהיה אפשרות לעשות מזבח, ובפשטות נאסר גם במחובר אף שאינו שלו, אמנם יש חולקים ודעתם דבמחובר נעבד נאסר רק בשלו, ולדבריהם לא קשה דבכה"ג שעבד את כדור הארץ אינו נאסר משום שאינו שלו, ועיין באו"ש (שם) מה שכתב בזה.

ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים

(א' ה')

פירש רש"י מקבלה ואילך מצות כהונה, למד על השחיטה שכשרה בזר ע"כ. איתא בברכות (דף לא:) שעלי חיפש כהן לשחוט, ושמואל אמר לו שאפשר בזר, ודן אותו למורה הלכה בפני רבו, והקשו דהא כיון דכהן שלא בשעת עבודה לדעת הרמב"ם אסור ללבוש בגדי כהונה שיש בהם שעטנז, א"כ בשחיטה כיון שכשרה בזר אי"ז שעת עבודה, ואסור ללבוש בגדי כהונה, וא"כ שמואל היה מוכרח לומר כן לעלי כדי לאפרושי מאיסורא, כמבואר בעירובין (דף סג.) דלאפרושי מאיסורא מותר להורות בפני רבו, ויש שתירצו דאף דשחיטה כשרה בזר, מ"מ כיון שהכהן שוחט הו"ל שעת עבודה, (מובא בשם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל).

ובמלבי"ם בארצות החיים (הלכות ציצית אר"י סי' י"ח סק"א) תירץ ע"פ מה דאיתא ביומא (דף כה:) פלוגתא אם השוחט מקבל את הדם או הזורק, והטעם דמ"ד דהזורק מקבל משום דאם היה השוחט מקבל הא כיון דשחיטה שייך בישראל, חיישינן שהישראל שישחוט יקבל את הדם, וא"כ עלי שסבר דגם בשחיטה בעינן כהן, א"כ ודאי דס"ל דהשוחט מקבל את הדם, דהא אין חשש שהישראל יקבל, דהא אסור לו גם השחיטה, ומעתה אין איסור כלל בלבישת הבגדי כהונה כיון שהוא מקבל את הדם, וצריך ללבוש הבגדים לצורך קבלה, ולהכי לא שייך בזה אפרושי מאיסורא.

ושחטו פתח אוהל מועד (ג' ב')

בזבחים (דף נה:) ילפינן ששלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולים, שנאמר ושחטו פתח אוהל מועד, בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול, ומבואר דבעינן דוקא דלתות היכל פתוחות, ולא סגי במה שדלתות האולם פתוחות.

וצ"ב דאיכא מ"ד (זבחים דף נט.) דהאולם וההיכל קדושה אחת הם, וא"כ מ"ט לא סגי כשדלתות האולם פתוחות, וביותר קשה

דברי רבינו ראש הישיבה שליט"א

בסיום מסכת ב"ק בשיעורו בביהמ"ד המרכזי נחלת משה

כ"ו אד"א תשפ"ד

ברשות המרא דאתרא, הגאון ר' צבי שליט"א, אומר רק כמה מלים.

מודים אנחנו לך ששמת חלקנו מיושב בית המדרש, זוכים לסיים מסכת בבא קמא, ומתחילים בעז"ה מסכת בבא מציעא, שנים ואחזין בטלית, "זכות גדולה" השיעור הזה ב"ה כבר למעלה משלושים שנה! תמידים כסדרם.

אנחנו מנצלים את הסעודת מצוה הזאת, את ה"שמחה הזאת" של הסיום, גם לידידנו הרה"ג ר' אברהם רובינשטיין שליט"א, ש"מתחילת הדרך" כל מה שיש כאן, הכל, הכל, זה "הוא", מהתחלה, כל המפעלים הגדולים של נחלת משה, "הכל בזכותו".

אנחנו זוכרים ימים מקדם, איך שהגאון ר' בן ציון זצ"ל הגיע לפה, ואיך שהקהילה התנהלה, ומתנהלת, ממש מתפתחת וגודלת, בהנהגת המרא דאתרא שליט"א, בנו "ממלא מקומו", זכינו שיש לנו היום את הבית מדרש "היכל יצחק" ששוקק יומם ולילה, ועוד היד נטויה.

ידוע הבית הלוי אומר, למה המשכן היה כפרה לחטא העגל, הוא מסביר היכן היתה הטעות של החטא העגל. הם עשו "חשבון", משה היה צריך להגיע ולא מגיע, והם חיכו, ואז הם התחילו "לחשב חשבונות", ובחשבונות שלהם הם הגיעו עד העגל!

אנחנו לא מבינים, היה שם דברים שקשורים למרכבה.. זה לא היה דברים פשוטים, אבל, הנפילה שלהם היתה, בזה שהם עשו "חשבונות", כי אם הם היו הולכים "כאשר צוה ה' את משה", לא היו מגיעים לעגל.

במשכן, "הכל היה מדוד", אמתים וחצי, אמה וחצי, "כאשר צוה ה' את משה", זה התיקון לחטא העגל.

וכן גם פרה אדומה כתוב תבוא אמה ותקנח צואת בנה, פרה אדומה זה "חוק", שלמה המלך אמר "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", ברגע שמבינים שזה "חוק", זה הכפרה על חטא העגל.

ידידנו ר' אברהם לא צריך להגיד, ובפרט לא "במקום הזה", מה שהוא עשה, אלו דברים שאולי "עשרה אנשים" לא יכולים לעשות מה שהוא עשה! בכל התחומים! בלי לפרט.

ולא רק פה בעיר, מי שידע, שמירת ה"שביעית" בכל הארץ, כמה נזקף לזכותו. בחינוך העצמאי, ועוד הרבה דברים שלא יודעים, וגם פה, לא באנו לפרט, רק לומר דבר אחד, איך אדם "אחד" יכול "כ"כ הרבה לעשות", זה בגלל שהוא הלך "כאשר צוה ה' את משה", מי שהלך עם "חשבונות" בסוף יצא "עגל", אך מי שהולך "ישר", זוכה "למשכן", כל המפעלים הגדולים, "בכל תחום שהוא" זה בא מ"כאשר צוה ה' את משה".

אנחנו יכולים להעיד שתמיד, לא זו בלי לשאול, "תמיד" אפילו על דברים שאנשים בכלל לא שואלים, וגם שאלות בהלכה, בחושן משפט "כאשר צוה ה' את משה".

אנחנו לומדים עכשיו בסוף הגזול, על "חוט" אם הוא "קצת יותר" של בעל הבית, קצת פחות "שלו", אנשים לא מדקדקים על דברים גדולים, וכאן דנים על חוט קטן...

אפשר לומר שאפי' על דברים כמו "חוט קטן" הוא "לא זו בלי לשאול שאלות בהלכה" ולכן הוא זכה - כאשר צוה ה' את משה, אחרים הלכו עם חשבונות, בסוף יוצא עגל! מי שהולך "ישר" הוא יכול לעשות משכן. אנחנו צריכים לדעת את זה, צריכים ללכת ישר בלי חשבונות! מה שהקב"ה רוצה, מה "שאומרים לנו רבותינו", אז בעז"ה מגיעים לכל מה שמגיעים.

רוצה לומר עוד דבר, ר' שלום שבדרון היה מספר מעשה, אינני זוכר את כל המעשה, עכ"פ מישהו הציל איזה בן אדם, ובסוף קיבל ברכה, אמר לו מה אני מברך אותך, עשית מצוה גדולה, הצלת בן אדם, אני מברך אותך שהזכות תעלה לשמים "כמות שהיא".

אומר ר' שלום, אדם עושה פה דברים, הוא חושב שזה בא לשמים, עם מטען של זכויות, הוא לא יודע כמה נופל בדרך, פה הוא קיבל כבוד, וכל מיני דברים.. המצוות לא מגיעות "בשלמות", הוא בירך אותו "שלא יגרע מהמצוות כלום".

זה מה שניתן לברך את ידידנו ר' אברהם, אנחנו יודעים שכל מה שעשה, לא קיבל מזה טובת הנאה ואף לא כבוד.. אני בטוח שמרן ראש הישיבה הרב שטיינמן זצ"ל היה מקנא בו. כידוע שמרן הרב שטיינמן זצ"ל היה אומר כשהיה חוזר מחו"ל, חו"ל זה לא טוב.. פה בארץ ישראל זה טוב! כי כשהיה בחו"ל "כבוד" "כבוד", ימים וכו'.. אני בא פה בארץ ישראל הוא אומר, כאן יש "בזיונות", לכן כשהיה חוזר מחו"ל, הי' אומר הה, זה שמחה.

אנחנו מברכים אותו, שכל הדברים הטובים שעושה "יעלו למעלה בלי שום חיסרון", עם השלמות שעשה אותם "כמות שהוא", ובעזה"י ימשיך בכל המפעלים הגדולים.

הכח והסייעתא דשמיא ממשיכים כרגיל, התנאים אולי משתנים, אבל הס"ד אותו דבר! הקב"ה נמצא "בכל מקום". ובעז"ה ימשיך הלאה, ויזכה לראות נחת מכל יו"ח, ונזכה ביחד לפעול בכל הדברים הטובים, נזכה לסיים את הש"ס ו"לדעת אותו".

ויישר כח לכל מי שטרח ובא לפה, אלו נציגים של אלו ש"באמת יודעים" מה שהוא עשה, שגם הם לא יודעים הכל, אבל לפחות חלק... "מכירים טובה". הקב"ה יעזור לכולם שהקהילות יתרחבו, שיתרבו הספסלים בכל התחומים, בכל מה שהוא זרע, ימשיך הלאה "לפרוח ולצמוח" הלאה, עד ביאת גואל צדק.